

بررسی دستیابی به قابلیت چابکی مشتری مبتنی بر استراتژی سفارشی سازی انبوه

سهیلا خدامی^{۱*}، بهاره اصلانلو^۲

۱- استادیار دانشکده مدیریت دانشگاه علوم اقتصادی

۲- استادیار دانشکده مدیریت دانشگاه علوم اقتصادی

چکیده

یکی از مهمترین قابلیت‌های پویای سازمان در جهت مدیریت تلاطم محیطی، چابکی مشتری معرفی شده است. از آنجایی که سازمان‌ها استراتژی‌های مختلفی برای ایجاد این قابلیت در سازمان اتخاذ می‌کنند و تاکنون نیز پژوهشی در جهت ارزیابی توانمندی این استراتژی‌ها برای شکل گیری قابلیت چابکی مشتری انجام نشده است، هدف اصلی پژوهش حاضر ارزیابی توانمندی استراتژی سفارشی سازی انبوه در ایجاد قابلیت چابکی مشتری در سازمان است بر این اساس هدف پژوهش حاضر پاسخگویی به این سوال است که آیا استراتژی سفارشی سازی انبوه می‌تواند به شکل گیری قابلیت چابکی مشتری برای سازمان منجر شود. بر این اساس مدل مفهومی پژوهش براساس نظریه مشارکت، نظریه وظیفه‌ای نگرش‌ها، نظریه‌های مطلوبیت منحصر به فرد بودن ارایه و آزمون شده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی- پیمایشی بوده و در آن شرکت تولید خودروهای سفارشی ایران خودرو (آپکو) مورد مطالعه قرار گرفته است. به طور کلی، اطلاعات به دست آمده از تجزیه و تحلیل مدل مفهومی نشان می‌دهد که در صورتی که استراتژی سفارشی سازی انبوه با در نظر گرفتن تمایزات فردی مشتریان مشارکت مشتریان را تعریف نماید، می‌تواند به ایجاد قابلیت چابکی مشتری در سه بعد احساس، پاسخگویی و یادگیری منجر شود.

واژه‌های کلیدی: سفارشی سازی انبوه، چابکی مشتری، تمایزات فردی، مشارکت در مزایای وظیفه‌ای، مشارکت در مزایای نمادی.

مقدمه

رقابتی امروز محسوب می‌شود. شکل گیری این قابلیت متنضم اعمال صدای مشتری برای کسب هوشمندی بازار و کشف فرصت‌های رقابتی است. چابکی مشتری سازمانی و یکی از منابع مهم مزیت رقابتی در دنیا

می‌دهد که این نوع سفارشی سازی به رضایتمندی بالای مشتریان منجر نشده است و برخی از مشتریان نیز اظهار می‌دارند که به نحو صحیحی به نیاز آنها پاسخ داده نشده است، می‌توان چنین بیان کرد که استراتژی سفارشی سازی انبوه کاملاً به شکل گیری قابلیت چابکی مشتری برای این شرکت منجر نشده است.

با توجه به مساله مطرح شده و مبتنی بر این حقیقت که تا کنون پژوهشی که بتواند استراتژی‌های دستیابی به چابکی مشتری را ارزیابی نماید انجام نشده است؛ پژوهش حاضر سعی بر آن دارد تا چگونگی دستیابی به قابلیت چابکی مشتری را مبتنی بر استراتژی سفارشی سازی انبوه بیازماید. در این پژوهش به دنبال پاسخگویی به سوال زیر هستیم:

چگونه استراتژی سفارشی سازی انبوه می‌تواند به شکل گیری قابلیت چابکی مشتری برای سازمان منجر شود؟

پیشنهاد پژوهش چابکی مشتری

چابکی مشتری به پذیرفتن همکاری مشتریان در کاوش و بهره برداری فرصت‌هایی برای نوآوری و اعمال رقابتی است. نامیسن، سه نقش ارزشمند را برای مشتریان در برانگیختن اعمال رقابتی شرکت بر می‌شمرد: بعنوان یک منبع ایده‌های نوآوری، بعنوان یک همکار در ایجاد طراحی کالاهای خدمات نوآورانه، و بعنوان کاربری در تست کالا یا در کمک به دیگر کاربران که در مورد کالا یا خدمات جدید، آگاهی بدست آورند. چابکی مشتری، چابکی شرکت در اعمال صدای مشتری برای کسب هوشمندی بازار و کشف فرصت‌های رقابتی را توصیف می‌کند. چابکی مشتری برای بدست آوردن منطقی بازار و تشخیص

بدین معناست که شرکت می‌تواند به نحو صحیحی نیازهای مشتریان را احساس کند به آنها پاسخ دهد و از این فرایند پاسخ دهی در جهت خدمات بعد یادگیری داشته باشد. سازمان‌ها از استراتژی‌های مختلف برای پاسخگویی به نیازهای مشتری و ایجاد قابلیت چابکی مشتری در سازمان‌های خود استفاده می‌نمایند که می‌توان به استراتژی‌های سفارشی سازی انبوه، سفارشی سازی، شخصی سازی انبوه و شخصی سازی اشاره کرد. سفارشی سازی انبوه یکی از استراتژی‌های بازاریابی برای ارایه محصول به مشتری به گونه‌ای است که مشتری بتواند خود عناصر اساسی مربوط به محصول و آرایش آن را درون مجموعه مدل‌های انتخابی تحت یک برنده خاص انتخاب نماید. این رویکرد در واقع به منظور پاسخگویی به نیازهای مشتری و ایجاد ارزش برای مشتریان ایجاد شده است. سفارشی سازی از شخصی سازی براساس نوع مشارکت مشتری متمایز می‌شود. در شخصی سازی انبوه شرکت پیشنهادات محصولاتش را یا براساس خریدهای گذشته مشتری (شخصی سازی درونی) و یا براساس اطلاعاتی که از ترجیحات آنان جمع آوری کرده است (شخصی سازی برونی)، ارایه می‌دهد (فن و پول، ۲۰۰۶) در سفارشی سازی انبوه شناسایی تفاوت‌های فردی عامل مهمی در جهت تقسیم‌بندی مشتریان (بازار) و پیش‌بینی رفتار مصرف کنندگان در ارتباط با محرك‌های بازاریابی است.

شرکت تولید خودروهای سفارشی ایران خودرو (آپکو) نیز از جمله شرکت‌هایی است که از طریق سفارشی سازی انبوه محصولات خود سعی در ارایه ارزش بهینه به مشتریان و دستیابی به قابلیت چابکی مشتری دارد از آنجایی که ارزیابی‌های انجام شده مبتنی بر سفارشی سازی انبوه محصولات این شرکت نشان

بعد احساس شامل فراخواندن فشارهای مربوط به تغیرات محیطی شامل تغییرات ترجیحات مشتری و تغییر نیازهای مشتری می‌شود. به همین دلیل قابلیت‌های متفاوتی در جهت احساس انواع متفاوت تغییر مورد نیاز است.

به منظور تعریف بعد قابلیت احساس مشتری از سازه چابکی مشتری از پژوهش‌های ماسون ۲۰۱۰، رابرتس نیکولاس ۲۰۰۹، گراور وارون ۲۰۱۱، نارور و دیگران ۲۰۰۴، اسلتر و نارور ۲۰۰۴ و سامبورتی و دیگران ۲۰۰۳ استفاده شده است.

مزیتهای رقابتی می‌تواند در نظر گرفته شود (سامبورتی و دیگران، ۲۰۰۳).

قابلیت‌های کلیدی چابکی مشتری (ابعاد چابکی مشتری): احساس، پاسخگویی و یادگیری

نظریه قابلیت‌های پویا رابطه نزدیکی با اصول چابکی مشتری دارد. قابلیت‌های پویا، فرایند هستند- فرآیندهایی که به طور خاص منابع را ادغام، پیکربندی مجدد، کسب و آزاد می‌سازند- که این فرایندها منابع را به منظور انطباق و حتی ایجاد تغییر در بازار استفاده می‌نمایند. به زبان کوتاه قابلیت‌های پویا روابط‌های سازمانی هستند که سازمان‌ها از طریق آنها به آرایش‌های جدید منابع دست پیدا می‌کنند (آیزن‌هارت و مارتین، ۲۰۰۰).

سازمان‌های دارای چابکی مشتری سه گروه از قابلیت‌های پویا به منظور چیزهای شدن بر تغییرات و عدم اطمینان را دارا هستند که عبارتند از: قابلیت‌های احساس مشتری، پاسخگویی مشتری و یادگیری مشتری (داو، ۲۰۰۱). در زیر این سه بعد چابکی شرح داده خواهد شد.

- قابلیت احساس مشتری

احساس توانایی سازمان در جستجو و گردآوری فعال داده‌های مفید و تبدیل آنها به اطلاعات (از طریق فیلتر نمودن آنها بر مبنای ارتباط، زمان، صحت و محتوا) تفسیر و تجزیه و تحلیل ضرورت، علت و اثر اطلاعات مشتق شده؛ پیش‌بینی و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدات محیط تجاری است (کوهلی و جاوروسکی، ۱۹۹۰؛ داو، ۲۰۰۱).

- یادگیری

دو اقدام به هم مرتبط یعنی مدیریت دانش و یادگیری سازمانی به طور موثر دانش را به عنوان قابلیت مهم سازمان‌های داری چابکی مشتری اهرمی می‌نماید (کید، ۲۰۰۰؛ داو، ۲۰۰۱، جمالی و کشیشیان، ۲۰۰۶؛ حلال، ۲۰۰۶).

تمرکز بر زیبایی محصول (CVPA) و نیاز به منحصر به فرد بودن (CNFU) که ممکن است به ترتیب مربوط به جنبه‌های ترجیحی وظیفه‌ای، زیبایی و نمادین محصولات باشند.

^۱ نیاز به بهینه‌سازی (NFO)

مشتریان بر حسب درجه‌ای که تلاش بر بهینه‌سازی ستاده‌های مورد نظر تصمیم‌های خود می‌کنند، متفاوت هستند (اسشووارتز و دیگران، ۲۰۰۲).^۱ نیاز به بهینه‌سازی را به عنوان گرایش و تلاش فردی در جهت حداکثر ساختن ستاده‌های مورد هدف رخدادها تعریف می‌نمایند. NFO بر رفتار مربوط به مصرف تأثیر می‌گذارد. در موقعیت‌های مصرفی، تلاش بالای NFO مشتریان برای بهینه‌سازی ستاده تصمیم‌های مصرفی با تمرکز بر مزایای کاربردی محصولات انجام می‌شود. بنابراین مزیت‌های وظیفه‌ای محصولات نظری چگونگی اجرای بهینه آن‌ها (نظری انطباق ساده ارتفاع صندلی) مهم‌ترین چیز برای مشتریان با NFO بالا نسبت به مزیت‌های نمادین (نظری تصویر صندلی) است. اسشووارتز^۲ بحث می‌کند که به منظور ایجاد رضایت از ستاده تصمیم مصرفی، مشتریان با NFO بالا باید به این باور برسند که آن‌ها تمامی گزینه‌های محصولات در دسترس را امتحان و آزمایش کرده‌اند. بر عکس، مشتریان با NFO پایین گرایش به رضایت یا پذیرش ستاده‌ها براساس رضایت خود از انتظارات ثابت دارند که می‌تواند بر حسب گزینه‌های ارزیابی شده یا نشده باشند. برای مشتریان NFO بالا، نیاز به ارزیابی هر گزینه بازار ممکن است سبب استرس و تضعیف روانی شود. با مجاز ساختن مشتریان در جهت شناسایی ترتیب‌های ویژگی محصول، محصولات سفارشی‌سازی

لاک پیشنهاد می‌نماید که مزیت رقابتی سازمان‌ها با "کشف مستمر دانش جدید شروع می‌شود و از طریق ارتباطات مستمر و بکارگیری دانش ادامه می‌یابد." سازمان‌های دارای چابکی مشتری یادگیری را از تجربیات و تجربیات استراتژیکی کسب می‌نماید و آن را برای اقدامات آتی بکار می‌بندد. مدیریت دانش به عنوان شناسایی، کسب، جذب، انتشار، بهره برداری و از نو سازی مجدد همه دانشی که سازمان نیاز دارد، تعریف می‌شود. (داو، ۲۰۰۱؛ زهراء و جورج، ۲۰۰۲) یادگیری سازمانی به عنوان "آزمون مستمر تجارب و انتقال به دانشی که برای کل سازمان قابل دسترس است و با مقصد اصلی نیز مرتبط است" تعریف می‌شود (سنگه و دیگران، ۱۹۹۴).

بر اساس تعریف‌های ارایه شده از مدیریت دانش و یادگیری سازمانی (سنگه، ۱۹۹۰؛ سنگه و دیگران، ۱۹۹۴، داو، ۲۰۰۱؛ زهراء و جورج، ۲۰۰۲، بات و گراور، ۲۰۰۵)، ون استرهارت در سال ۲۰۱۰ قابلیت یادگیری را به عنوان یک پیش‌برنده یا حتی تقویت‌کننده به صورت زیر تعریف می‌نماید: یادگیری توانایی سازمان در جهت استخراج و کسب دانش جدید و مرتبط، تبدیل داده‌ها و تجربیات به دانش در جهت بهره برداری، استفاده و از نوسازی دانش زمانی که مورد نیاز است به منظور ارتقای قابلیت احساس مشتری و پاسخگویی مشتری تعریف می‌شود. به منظور تعریف بعد قابلیت یادگیری مشتری از سازه چابکی مشتری از پژوهش مارسل ون اوترهات ۲۰۱۰ استفاده شده است.

تمایزات فردی

ادیبات مربوط به روان‌شناسی اجتماعی و پژوهش‌های مشتری سه جنبه تمایزات فردی شناسایی کرده‌اند که عبارتند از نیاز به بهینه‌سازی (NFO)،

ارزش مشتریان است. بلوچ و دیگران پیشنهاد می‌کنند که مشتریان بر حسب درجه اهمیت زیبایی محصول متفاوت هستند و این تمایزات بر نگرش طبقه محصول مؤثر است (بلوچ و دیگران، ۲۰۰۳). این تمایزات در درون مفهوم تمرکز بر زیبایی محصول (CVPA) گردآوری شده است. CVPA به عنوان میزان اهمیت زیبایی برای مشتری خاص در ارتباط با محصولات است. مشتریان با CVPA بالا بر تمایز بر طراحی ارزش می‌نهند، آن‌ها بر شناسایی طراحی عالی تأکید می‌کنند و آن‌ها به سمت محصولات با عناصر طراحی خوشایند خود حرکت می‌کنند.

عناصر طراحی زیبایی محصول بر ادراک مصرف کننده از محصول از طریق ایجاد تمایز از دیگر محصولات در طبقه مشابه، تسهیل تفاسیر مشتری از کیفیت نمادین محصول و تسهیل شکل دهنده ارتباطات مشتری/محصول موثر است. برنامه‌های سفارشی سازی انبوه به مشتریان اجازه کنترل بر ستاده ای ویژگیهای زیبایی محصول را می‌دهد. بیان شده است که سطوح مشارکت مزایای نمادین برای طبقه محصول خاص ممکن است بر اثر تمایزات فردی در CVPA تحریک می‌شود. بنابراین می‌توان فرضیه زیر را مطرح کرد.

فرضیه ۲: مشتریان با تمرکز بر زیبایی محصول بالا تمایل به مشارکت بالا در مزیت‌های نمادین برای طبقه محصول خاص هستند.

۲ نیاز مشتری برای منحصر به فرد بودن (CNFU)^۱

مشتریان یا حداقل برخی از مشتریان از کالاهای استفاده می‌کنند تا جنبه‌های منحصر به فرد بودن خودشان را ارایه نمایند (تیان و دیگران، ۲۰۰۱). از طریق مجاز ساختن مشتریان در جهت شناسایی جنبه‌های

شده انبوه امکان بهینه‌سازی مزایای کاربردی محصول را بدون نیاز به آزمایش گزینه‌های بازار فراهم می‌آورند. مشتریان با نیاز بهینه سازی بالا باید ستاده‌های تصمیمات خریدشان را به منظور دستیابی به بهترین ستاده‌های ممکن آرایش بندی نمایند (شوارتز و دیگران، ۲۰۰۲). تنها روشی که مشتری با NFO بالا می‌تواند اطمینان حاصل نماید که تصمیم خریدش بهترین انتخابی بوده است که می‌توانسته انجام دهد، این است که بتواند هر یک از گزینه‌های ممکن را بیازماید. با ارایه گزینه‌های زیاد در بازار انبوه، مشتریان با NFO بالا با استرس زیادی در انتخاب محصولشان مواجه هستند. کالاهای سفارشی سازی شده انبوه به مشتریان اجازه می‌دهد که جنبه‌های عملکردی و وظیفه ای محصولات را بهینه سازی نمایند، بدون اینکه این امر مستلزم بررسی کل ترتیبات انتخاب‌های محصول در بازار انبوه باشد. علاوه بر این از آنجایی که مشتریان با NFO بالا بهینه سازی را در ستاده‌هایشان با تمرکز بر مزیت‌های کاربردی محصول جستجو می‌نمایند، می‌توان انتظار داشت که مشتریان با NFO بالا نسبت به مشتریان با NFO پایین بیشتر در مزیت‌های وظیفه‌ای طبقه محصول خاص در گیر می‌شوند. بنابراین می‌توان فرضیه زیر را مطرح کرد.

فرضیه ۱: مشتریان با نیاز بهینه سازی بالا تمایل به مشارکت بالا در مزیت‌های وظیفه‌ای برای طبقه محصول خاص هستند.

۱ تمرکز بر زیبایی محصول (CVPA)

کالاهای سفارشی سازی شده انبوه به مشتریان فرست طراحی محصول براساس حس زیبایی شناسی مشتری فراهم می‌آورد. کیفیت زیبایی محصول منبع

نوشتارها و روش تجربی است که به طور موفقیت آمیز و تکراری در زمینه‌ای مشابه استفاده می‌گیرد. انتظار می‌شود که مشتریانی که گرایش به بیان منحصر به فرد بودن خود توسط کالاها دارند در گیری زیادی را در مزیت‌های نمادین در جهت ارایه طبقه محصول نسبت به مشتریان دیگر دارند. بنابراین می‌توان فرضیه زیر را مطرح کرد.

فرضیه ۳: مشتریان با نیاز به منحصر به فرد بودن بالا تمایل به مشارکت بیشتری در مزایای نمادین برای طبقه محصول خاص دارند.

مشتری به عنوان تولیدکننده فعال ارزش
مطالعات روی ادراک مشتری از ارزش کالاهای سفارشی شده ابیوه مستلزم مفهوم مشتریان به عنوان عامل‌های فعال در تولید ارزش محصول هستند. در اینجا تولید ارزش فعال به هر فعالیتی از مشتری قبل، در میان و بعد از مبادله که کاربردی را اضافه یا معنایی را در کالاهای مشتری می‌گنجاند، بر می‌گردد. ارزش کاربردی می‌تواند از طریق بهبود عملکرد محصول به وسیله مشتری از طریق ارتقای اجزای مشخص رخددهد. برای نمونه ارزش کاربردی دوربین‌های دیجیتالی می‌تواند از طریق افزودن یک کارت حافظه بلندمدت تر افزایش پیدا کند. ارزش نمادین می‌تواند از طریق اصلاح ظواهر محصول یا خصایم آن تبه وسیله مشتری افزایش پیدا کند. با تعریف برنامه‌های سفارشی‌سازی ابیوه می‌توان به مشتریان در جهت مشارکت در طراحی و ترتیب‌های محصول اجازه داد که این فعالیت‌ها از نوع فعالیت‌های تولید ارزش هستند که قبل از خرید محصول رخ می‌دهند. با مروری بر مطالعات منتخب از پژوهش‌های رفتار مصرف کننده و بازاریابی می‌توان بیان کرد که بیشتر مطالعات بر روی

وظیفه‌ای و سبک شناسانه محصول، ویژگی‌های نمادین محصول باید اصلاح شوند. تغییر ویژگی‌های نمادین کالاهای سفارشی‌سازی شده ابیوه، کاربردی برای مشتریانی که تمایل به ارایه جنبه‌های منحصر به فرد شخصیت خودشان از طریق محصولات و کالاهایشان دارند، ارایه می‌کند. استفاده از کالاها برای ارایه ویژگی منحصر به فرد بودن دارای ارزش مشخصی است، زیرا برآوردن نیاز منحصر به فرد بودن همراه با کاهش خطرپذیری توانانهای اجتماعی جدی را از بین می‌برد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که افراد در ارتباط با نیاز منحصر به فرد بودن متمایز هستند. به تازگی محققان رفتار مصرف کننده مفاهیمی از پژوهش‌های منحصر به فرد بودن به کار برده‌اند که چگونگی این مسئله را که انگیزش منحصر به فرد بودن در پاسخ‌های مشتری هویدا می‌شود، بیان می‌کند. تفاوت درجه‌ای که کالای مشتری به عنوان ابزار بیان منحصر به فرد بودن به کار می‌رود، در مفهوم نیاز به منحصر به فرد بودن گردآوری شده است (CNFU). فراهم آوردن امکان اصلاح ویژگی‌ها در کالاهای سفارشی‌سازی شده ابیوه باعث اثرگذاری بر معنای اجتماعی محصول می‌شود که در نتیجه آن می‌توان انتظار تفاوت‌های فردی در CNFU را در جهت تشریح ارزش متفاوت در کشیده از کالاهای سفارشی‌سازی شده ابیوه داشت.

پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی بیان می‌دارند که درجه فعال بودن افراد در مقابل منفعل بودن آنها هویت آنها را وابسته به اهمیتی که آنها به بیان جنبه‌های منحصر به فرد خودشان می‌نمایند، می‌سازد. ساخت هویت فعال مستلزم میزان زیادی تلاش شناخت شناسانه است. افراد نقش هویت را تعریف می‌نمایند و تلاش زیادی در جهت انتخاب و استفاده از موارد مشخص کننده هویت می‌نمایند. بر عکس، ساخت هویت منفعل بر اساس

مشتری کاربردهای نگرشی چندگانه را ارایه می‌دهند در حالیکه برخی دیگر از محصولات مشتری در ارایه این کاربردها محدود هستند؛ به طور مثال نگرش‌های مرتبط با اتمیل می‌تواند هم معنادار کردن ارزش و هم وظایف کاربردی را ارایه دهند. بر عکس ادکلن تنها عملکرد معنادار کردن ارزش را ارایه می‌دهد. محصولات سفارشی سازی شده انبوه برای مشتریان فرصت تأثیرگذاری بر تغییر سبک‌شناسانه و عملکرد محصولات به وجود آورده‌اند.

"نظریه اقتصادی کلاسیک" مطرح می‌نماید که محصولات بر اساس کاربردشان ارزش گذاری می‌شوند. مزیت وظیفه‌ای محصول به توانایی محصولات در بهبود کارایی خود مبتنی بر نیازهای مشتریان بر می‌گردد. از آنجایی که محصولات سفارشی سازی انبوه به مشتریان اجازه کنترل بر ستاده‌های مرتبط با عملکرد را می‌دهند، آنها دریافت مزیت‌های وظیفه‌ای برای طبقه محصول خاص را تسهیل می‌نمایند. مشتریانی که اهمیت زیادی به مزیت‌های وظیفه‌ای برای طبقه خاص محصول می‌دهند تمایل به کنترل فعل ستاده‌های مربوط به عملکرد تصمیمات مصرفی شان مبتنی بر نیازهای خویش دارند. به همین ترتیب، انتظار می‌رود چاپکی مشتری در سه بعد احساس، پاسخگویی و یادگیری در محصول سفارشی سازی شده برای مشتریانی که در گیری بالاتری در مزیت‌های وظیفه‌ای طبقه محصول خاص دارند، نسبت به دیگر مشتریان بالاتر باشد. بنابراین می‌توان فرضیات زیر را مطرح نمود:

فرضیه ۴: ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای وظیفه‌ای قابلیت احساس مشتری توسط سازمان را بالا می‌برد.

فعالیت‌های تولید ارزش مشتری در زمان بعد از کسب محصول انجام شده‌اند. با این وجود به تازگی محققان به تولید ارزش به صورت مشترک توجه می‌کنند. این مسئله بیشتر به خاطر این حقیقت است که به تازگی محققان و متخصصان بازاریابی تشخیص داده‌اند که مشارکت مشتری در فرایند تولید ارزش مرز بعدی در اثربخشی رقابتی است (بندابودی و رابرتس، ۲۰۰۳). کالاهای سفارشی سازی شده انبوه فعالیت‌های فروش و طراحی را قبل از مرحله تولید هماهنگ و یکپارچه می‌سازد (آدیس، ۲۰۰۱).

مشارکت در مزیت‌های نمادین و وظیفه‌ای

به عنوان فرم فعل مصرف، می‌توان انتظار داشت که تفاوت‌هایی در میزان مشارکت در مزیت‌های طبقه محصول وجود دارد که می‌تواند به عنوان تمایزات در ارزش گذاری کالاهای سفارشی سازی انبوه تشریح شود. در اینجا تمایز میان مشارکت در مزیت‌های وظیفه‌ای و نمادین برای طبقه محصول خاص در نظر گرفته شده در عملکرد محصول و ستاده‌های کاربردی برای طبقه محصول خاص تعریف شده است. مشارکت در مزیت‌های نمادین به عنوان ملاحظات شخصی در نظر گرفته شده در بیان خود و ستاده‌های سبک‌شناسانه برای یک طبقه محصول خاص تعریف می‌شود. تمایز مربوط میان مشارکت در مزیت‌های وظیفه‌ای و مشارکت در مزیت‌های نمادین به‌وسیله ایده مربوط به نظریه وظیفه‌ای از نگرش‌ها تشریح می‌شود. این نظریه بیان می‌کند که نگرش‌ها ممکن است به منظور معنادار کردن ارزش، دفاع از خود و وظایف کاربردی به کار گرفته شوند. پژوهش مصرف‌کننده با استفاده از نظریه وظیفه‌ای نگرش‌ها نشان می‌دهد که برخی از کالاهای

مشارکت در برنامه سفارشی سازی انبوه ممکن است چابکی مشتری را از طریق یکپارچه سازی کیفیت نمادین محصول مبتنی بر نیازها و ارزش‌های مشتری فردی افزایش دهد بنابراین می‌توان فرضیات زیر را مطرح نمود:

فرضیه ۷: ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای نمادی قابلیت احساس مشتری توسط سازمان را بالا می‌برد.

فرضیه ۸: ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای نمادی قابلیت پاسخگویی به مشتری توسط سازمان را بالا می‌برد.

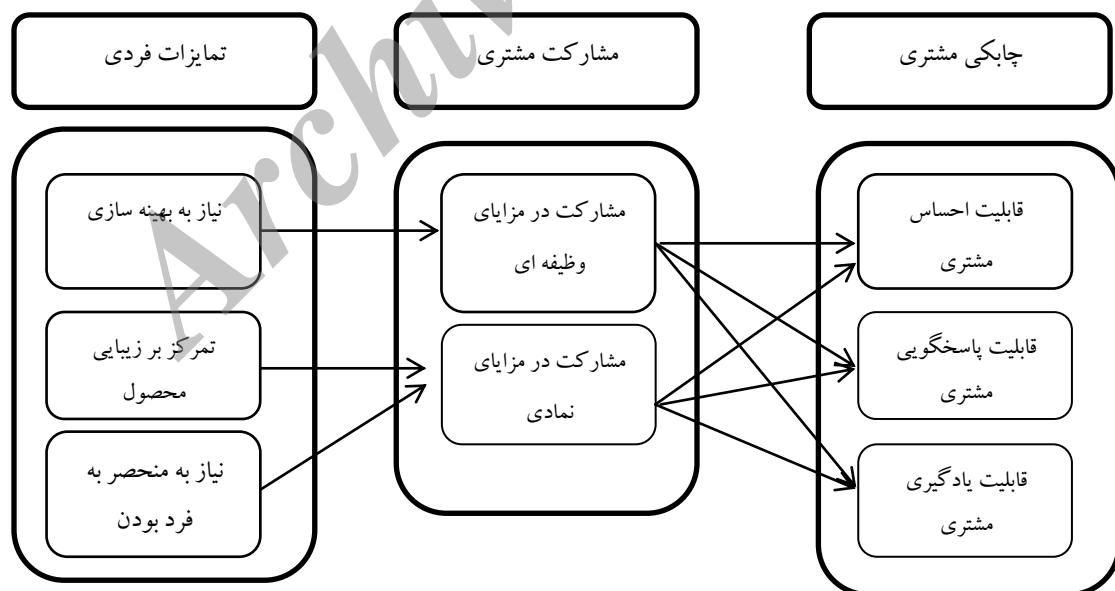
فرضیه ۹: ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای نمادی قابلیت یادگیری از مشتری توسط سازمان را بالا می‌برد.

فرضیه ۵: ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای وظیفه‌ای قابلیت پاسخگویی به مشتری توسط سازمان را بالا می‌برد.

فرضیه ۶: ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای وظیفه‌ای قابلیت یادگیری از مشتری توسط سازمان را بالا می‌برد.

تجربیات مصرفی دارای معنا هستند، زیرا که آنها در زمینه فرهنگی رخ می‌دهند. دارایی‌های نمادین از محصولات مشتری منبع مهمی برای مبادله اجتماعی و بیان خود است. علاوه بر این، محصول تنها منبع سرمایه اجتماعی برای مشتری است که درجه ای از دارایی‌های نمادین که تنها ارزش‌های حمایت مشتری را منعکس می‌نمایند.

مدل مفهومی پژوهش

شکل ۱ - مدل مفهومی پژوهش

شاخص‌های اندازه‌گیری و متغیرهای مدل را نشان می‌دهد. مدل ساختاری ارتباط میان متغیرهای مدل پژوهش را مشخص می‌سازد. مدل اندازه‌گیری ارزیابی همگرایی و اعتبار تفکیکی و مدل ساختاری ارزیابی روابط فرضیات را فراهم می‌آورد. برای برازش مدل‌ها از روش درست‌نمایی ماکسیمم استفاده و ماتریس واریانس کواریانس داده‌ها به عنوان اطلاعات ورودی وارد مدل‌ها شد. در این روش نیاز به برقراری پیش‌فرض نرمال بودن توزیع داده‌هاست که در عمل به صورت یک متغیره و با بررسی مقادیر چولگی و کشیدگی متغیرها بررسی می‌شود. مقادیر مطلق کمتر از ۳ برای چولگی و مقادیر کمتر از ۱۰ برای کشیدگی شواهدی برای نرمال بودن توزیع داده‌ها فراهم می‌کند پس از برازش مدل‌ها ابتدا نیاز است، بررسی شود آیا مدل مورد بررسی کفايت لازم برای بررسی روابط یعنی معنی‌داری ضرایب را دارد یا خیر. برای این منظور، از شاخص‌های برازش استفاده شده است نظیر (χ^2/df)، SEM، NFI، CFI، RMSEA، RMSR برازش مدل نظری بر اساس داده‌ها، حال در قالب این مدل می‌توان روابط تعريف شده را از لحاظ معنی‌داری و ارزیابی فرضیه‌های پژوهشی، مورد بررسی قرار داد. تجزیه و تحلیل آماری توسط نرم افزارهای SPSS و LISREL انجام شده است. P-value کمتر از 0.05 معنادار هستند.

آزمون نرمال بودن و پایایی

برای ارزیابی فرضیه‌های فوق در قالب مدل مفهومی، نیاز به برازش مدل تحلیل مسیری است. نمادگذاری‌های زیر برای متغیرها در نظر گرفته شده است:

روش شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - پیمایش است. جامعه آماری پژوهش شرکت تولید خودروهای سفارشی ایران خودرو (آپکو) است. ۲۵۰ پرسشنامه بر اساس نمونه گیری تصادفی از فهرست مشتریان شرکت به صورت جدول اعداد تصادفی انتخاب و به مشتریان شرکت ارسال گشت که ۲۰۲ عدد جمع آوری گشت و چون این تعداد از ۲۰ برابر تعداد متغیرهای پژوهش بیشتر است بر اساس تعریف کنال در مدل‌های تحلیل مسیر به عنوان نمونه قابل قبول است و به عنوان نمونه پژوهش پذیرفته شده است.

تجزیه و تحلیل آماری

به منظور سنجش فرضیات فرموله شده در مورد روابط متغیرها، مدل معادله ای ساختاری SEM به کار گرفته شده است. این روش آزمون تأییدی مدل‌های پیشین و اعتبار روابط میان مجموع متغیرها را درون ساختار نظری امکان پذیر می‌سازد.

تجزیه و تحلیل عامل تأییدی به منظور سنجش مدل اندازه‌گیری و عامل‌های فرضیه بنده شده مورد استفاده قرار گرفته شده است. مدل اندازه‌گیری SEM امکان ارزیابی این مساله را که آیا شاخص‌های اندازه‌گیری به خوبی برای شناسایی سازه‌های فرضیات ترکیب شده اند را فراهم می‌آورد. در این حالت اگر رابطه میان شاخص و سازه تأیید شود آن گاه اعتبار سازه مورد تأیید است. اندرسون و گرینینگ رویکرد ساخت مدل دو مرحله‌ای را پیشنهاد نمودند که بر تجزیه و تحلیل دو مدل مفهوم سازی شده متمایز تاکید می‌نماید که عبارتند از: مدل اندازه‌گیری و پیرو آن مدل ساختاری. مدل اندازه‌گیری و یا مدل عاملی، ارتباط میان

جدول ۱- نمادگذاری متغیرها

نماد	متغیر
B1	نیاز بهینه‌سازی
B2	تمرکز بر زیبایی محصول
B3	نیاز منحصر به فرد بودن
B4	مشارکت در مزایای وظیفه‌ای
B5	مشارکت در مزایای نمادی
B6	قابلیت احساس مشتری
B7	قابلیت پاسخگویی مشتری
B8	قابلیت یادگیری مشتری

به عنوان اطلاعات ورودی وارد مدل شد. در این روش نیاز به برقراری پیش‌فرض نرمال بودن توزیع داده‌هاست که در عمل به صورت یک متغیره و با بررسی مقادیر چولگی و کشیدگی متغیرها بررسی می‌شود.

امتیاز هر مقیاس بر اساس آیتم‌های تعریف شده در پرسشنامه و به صورت مجموع آیتم‌های تعریف شده برای آن مقیاس به دست آمده است (مقیاس‌های مشاهده شده). برای برآش مدل از روش درستنما می‌ماکسیمم استفاده و ماتریس واریانس کواریانس داده‌ها

جدول ۲- میانگین، انحراف معیار و آلفا کرونباخ متغیرها

نماد	میانگین	انحراف معیار	آلفا کرونباخ
B1	۳.۸۸	۰.۷۱	۰.۸۳۳
B2	۳.۴۲	۰.۶۹	۰.۸۲۵
B3	۳.۵۱	۰.۷۶	۰.۸۱۱
B4	۳.۴۹	۰.۷۳	۰.۷۹۵
B5	۳.۴۲	۰.۷۸	۰.۸۱۸
B6	۳.۵۸	۰.۷۲	۰.۷۷۷
B7	۳.۵۲	۰.۶۳	۰.۸۴۵
B8	۳.۳۶	۰.۶۵	۰.۸۸۵

مشخصات جمعیت شناختی نمونه آماری

جنسیت: اکثر اعضای جامعه آماری ۸۴.۶ درصد مرد (۱۷۱ نفر) و ۱۵.۳ درصد ۳۱ نفر زن هستند. تحصیلات: اکثر جامعه آماری ۶۱.۸ درصد تحصیلات لیسانس و بالاتر دارند (۱۲۵ نفر) و ۳۱.۸ درصد

با توجه به مقدار آلفای کرونباخ، پایایی مقیاس‌ها در سطح مطلوبی تأیید می‌شود. البته روایی پژوهش نیز از روش خبرگان استفاده شده است.

تحصیلات کمتر از لیسانس دارند (۷۷ نفر). سن: بیشتر اعضا نمونه آماری ۴۶.۵ درصد سن ۳۰ تا ۴۵ سال

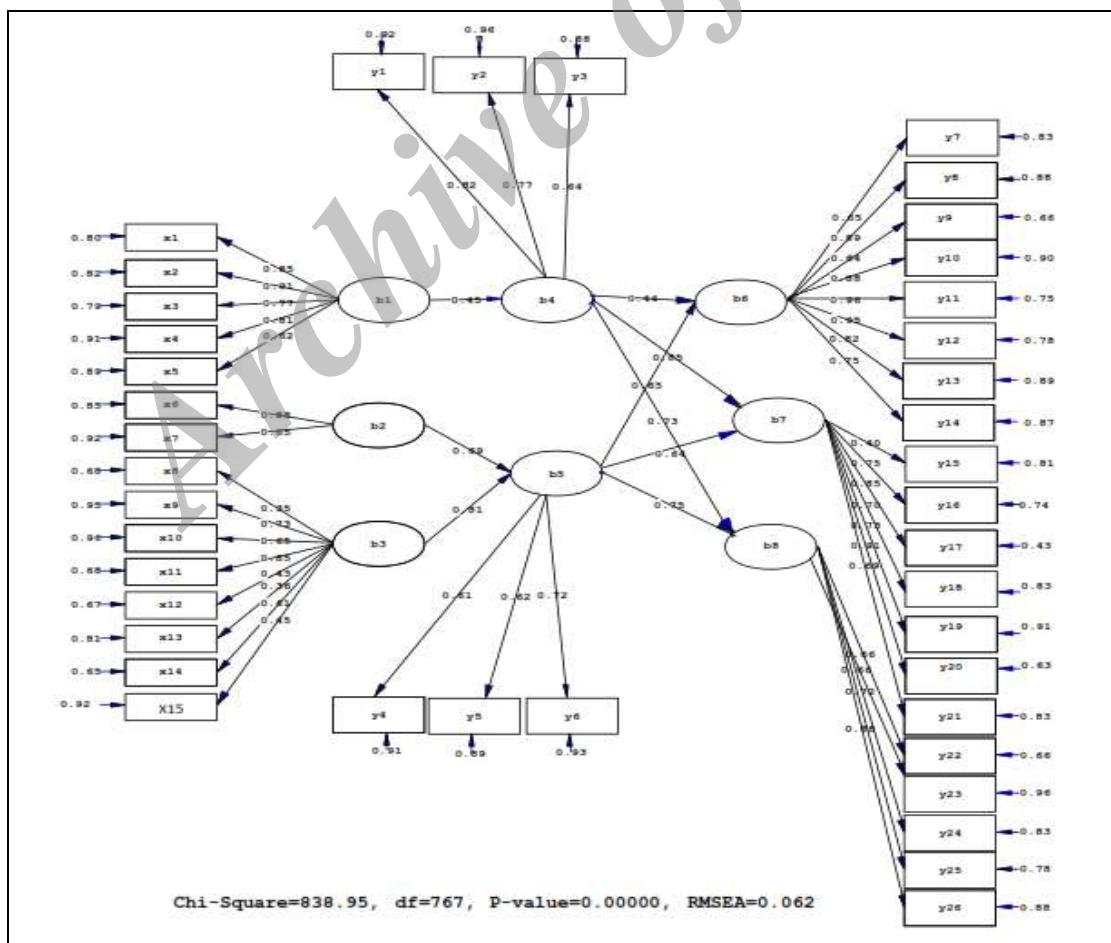
برازش مدل مفهومی به داده‌ها

جدول ۳-شاخص‌های برآذش مدل مفهومی

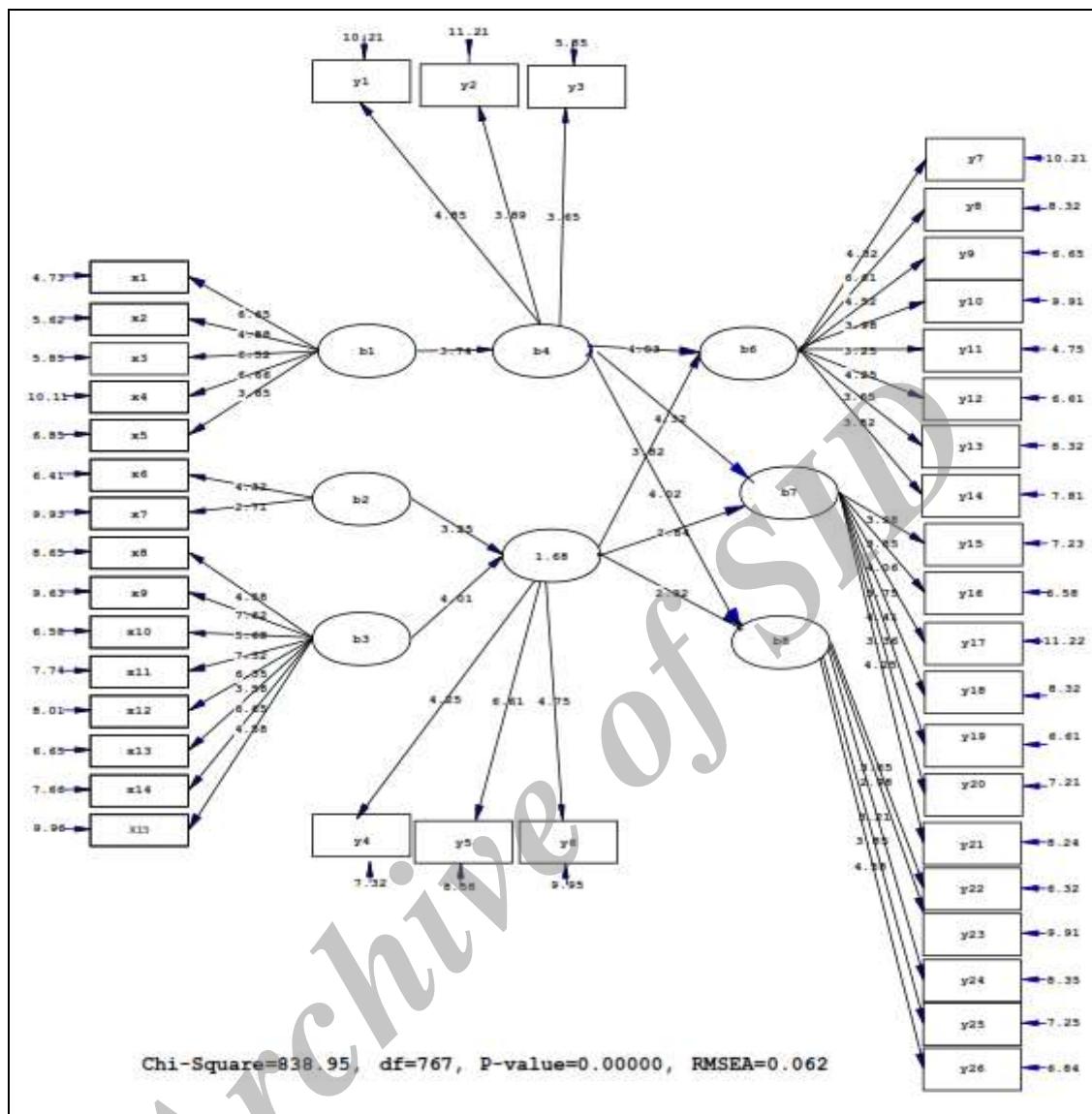
x2	df	x2/df	RMSR	RMSEA (90% CI)	CFI	NFI	IFI
۸۳۸.۹۵	۷۶۷	۱.۰۹	۰.۰۶	(۰.۰۷؛ ۰.۰۶۲)	۰.۹۲	۰.۹۱	۰.۹۱

۱. هستند که اعتبار این مدل‌ها را تأیید می‌کنند. همه شاخص‌های فوق اعتبار این مدل‌ها را تأیید می‌کنند. بنابراین در قالب این مدل مفهومی روابط تعریف شده را می‌توان ارزیابی نمود.

همان‌طور که ملاحظه می‌گردد برای مدل پژوهش، شاخص کایدو به درجه‌ازادی آن کوچکتر از ۵ است (۱.۰۹) که برآذش مدل را تأیید می‌کند. همچنین شاخص‌های برآذش CFI، NFI بزرگتر از ۰/۹ و RMSEA کوچکتر از ۰/۰۹ و RMSR نیز کوچکتر از

شکل ۲- دیاگرام مسیری با ضرایب استاندارد

شکل ۳- دیاگرام مسیری با آماره

برای این پارامترها همبستگی معنادار مدل اندازه گیری، ارتباط میان شاخص و متغیر مربوط به آن را تأیید می کند.

نتایج ارزیابی پارامتر و سنجش ضرایب مدل اندازه گیری

همانگونه که در شکل های ۲ و ۳ ملاحظه می کنید کلیه پارامترها معنی دار (کوچکتر از ۰.۰۱) هستند که

ضرایب مسیر و نتایج آزمون معنا داری

جدول ۴- ضرایب مسیر و نتایج آزمون معنا داری

فرضیات	روابط نمادهای متغیرها	ضرایب	T Statistics	P-value
H1	B1 ->B4	0.45	3.74	<0/05
H2	B2 ->B5	0.69	3.25	<0/05
H3	B3 ->B5	0.81	4.01	<0/05
H4	B4 ->B6	0.44	4.03	<0/05
H5	B4 ->B7	0.85	4.32	<0/05
H6	B4 ->B8	0.73	4.02	<0/05
H7	B5 ->B6	0.65	3.82	<0/05
H8	B5 ->B7	0.64	2/84	<0/05
H9	B5 ->B8	0.75	2/92	<0/05

در مزایای وظیفه ای قابلیت احساس مشتری توسط سازمان را بالا می برد «، تأیید می شود.

- بین B4 و B7 مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای وظیفه ای قابلیت پاسخگویی به مشتری توسط سازمان را بالا می برد «، تأیید می شود.

- بین B4 و B8 مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای وظیفه ای قابلیت یادگیری از مشتری توسط سازمان را بالا می برد «، تأیید می شود.

- بین B5 و B6 مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای نمادی قابلیت احساس مشتری توسط سازمان را بالا می برد «، تأیید می شود.

- بین B5 و B7 مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان در مزایای نمادی قابلیت پاسخگویی به مشتری توسط سازمان را بالا می برد «، تأیید می شود.

- بین B5 و B8 مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان

همانگونه که در جدول فوق مشخص است، ضرایب معنی داری همه فرضیه ها را تأیید می نمایند.

- بین B1 و B4 رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « مشتریان با نیاز بهینه سازی بالا تمایل به مشارکت بالا در مزیت های وظیفه ای برای طبقه محصول خاص هستند «، تأیید می شود.

- بین B2 و B5 رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « مشتریان با تمرکز بر زیبایی محصول بال اتمایل به مشارکت بالا در مزیت های نمادین برای طبقه محصول خاص هستند «، تأیید می شود.

- بین B3 و B5 رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « مشتریان با نیاز به منحصر به فرد بودن بالا تمایل به مشارکت بیشتری در مزایای نمادین برای طبقه محصول خاص دارند «، تأیید می شود.

- بین B4 و B6 مستقیم و معنی داری وجود دارد (p <.01). بنابراین فرضیه « ایجاد قابلیت مشارکت مشتریان

تأیید فرضیه اول نشان می‌دهد که مشتریان با نیاز بهینه‌سازی بالا تمایل به مشارکت بیشتری نسبت به سایر افراد در مزایای وظیفه‌ای دارند که این نتیجه منطبق با یافته‌های پژوهش‌های شوارتز و دیگران در سال ۲۰۰۲ است بنابراین برای این گونه افراد محصولات سفارشی سازی ابوبهی که برای آنها مشارکت در مزایای وظیفه‌ای را تعریف نماید ارزشمند است همچنین تأیید فرضیات ۴، ۵ و ۶ نیز نشان می‌دهد که اگر سازمان برای مشتریان با نیاز بهینه سازی بالا مشارکت در مزایای وظیفه‌ای را تعریف نماید این مساله می‌تواند قابلیت چابکی مشتری در سازمان را در سه بعد احساس مشتری، پاسخگویی به مشتری و یادگیری از مشتری را افزایش دهد.

نتایج در ارتباط با فرضیه دوم و سوم نشان داد که مصرف کنندگان با نیاز منحصر به فرد بودن و تمرکز بالا بر زیبایی محصول، مشارکت بیشتری را در مزیت‌های نمادین برای طبقه محصول خاص نشان می‌دهند این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های بلوج و دیگران در سال ۲۰۰۳ و تیان و دیگران در سال ۲۰۰۱ مطابقت می‌کند؛ یعنی این مصرف کنندگان تأکید بیشتری روی زیبایی ظاهری محصول می‌نمایند و محصولات سفارشی سازی ابوبهی بر ایشان ارزشمند است که توانایی هماهنگ کردن زیبایی‌های ظاهری اش را با نیازهای آن‌ها داشته باشد. همچنین تأیید فرضیات ۷، ۸ و ۹ نیز نشان می‌دهد که اگر سازمان برای مشتریانی که نیاز منحصر به فرد بودن بالا و یا تمرکز بر محصول بالایی دارند مشارکت در مزایای نمادی را تعریف نماید این مساله می‌تواند قابلیت چابکی مشتری در سازمان را در سه بعد احساس مشتری، پاسخگویی به مشتری و یادگیری از مشتری را افزایش دهد.

در مزایای نمادی قابلیت یادگیری از مشتری توسط سازمان را بالا می‌برد.»، تأیید می‌شود.

نتیجه گیری

در پژوهش حاضر به دنبال آزمون توانایی استراتژی سفارشی سازی ابوبه در ایجاد قابلیت چابکی مشتری بودیم. در این پژوهش با استفاده از ادبیات مرتبط با مفهوم سفارشی سازی ابوبه نشان داده شد که زمانی این استراتژی موفق است که بتواند بر اساس تمايزات فردی مشتریان مشارکتشان را در طراحی محصول ایجاد نماید بدین منظور بر اساس نظریه مشارکت، نظریه وظیفه‌ای نگرش‌ها، نظریه‌های مطلوبیت منحصر به فرد بودن دو نوع مشارکتی که می‌توان در سفارشی سازی ابوبه برای مشتریان تعریف نمود را شناسایی نمودیم که عبارت بود از مشارکت مشتریان در مزایای وظیفه‌ای و مشارکت مشتریان در مزایای نمادی محصول، سپس به منظور ارزیابی اثربخشی استراتژی سفارشی سازی ابوبه در ایجاد قابلیت چابکی مشتری در سازمان بر اساس ادبیات مرتبط با چابکی مشتری سه بعد احساس مشتری، پاسخگویی مشتری و یادگیری از مشتری برای چابکی مشتری تعریف شد تا بتوان میزان تحقق چابکی در هر یک از سه بعد را شناسایی نماییم نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری نشان می‌دهد که مدل از برآذش خوبی برخوردار بوده و همه فرضیه‌های پژوهش نیز مورد تأیید قرار گرفته است، پس می‌توان چنین نتیجه گیری کرد که استراتژی سفارشی سازی ابوبه هنگامی که با تمرکز بر تمايزات فردی نوع مشارکت مشتریان را مشخص نماید می‌تواند به ایجاد قابلیت پویای چابکی مشتری در سازمان منجر شود. در ارتباط با تأیید فرضیات مدل نیز وی توان چنین نتیجه گیری کرد که:

پژوهش‌های آتی استراتژی‌های دیگر نظری شخصی سازی و... نیز مورد بررسی قرار گیرد.
- از آنجایی که جامعه آماری پژوهش حاضر شرکت آپکو و مشتریان این شرکت بوده است، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی این پژوهش در جامعه‌های آماری دیگر صورت پذیرد تا قابلیت تعمیم پذیری بیشتری داشته باشد.

همان‌گونه که مشاهده شد در مورد متغیرهای میانجی هر دو متغیر مشارکت در مزایای وظیفه‌ای و مزایای نمادین رابطه مثبتی با ابعاد چاپکی مشتری دارند. بنابراین براساس این یافته می‌توان گفت که محصولات سفارشی سازی انبوه هم از جنبه عملکردی و هم از جنبه نمادین بایستی سفارشی سازی شوند تا بتوانند منجر به ایجاد چاپکی مشتری شوند.

محدودیت‌های پژوهش

1- یک از مهمترین محدودیت‌های این پژوهش تنوع محصولات سفارشی سازی شده‌ای است که در پرسشنامه استفاده شده است که می‌توان پژوهش‌های مکملی در طبقه بزرگتری از محصولات سفارشی سازی شده انبوه استفاده نمود.
- مدل پژوهش حاضر صرفاً مبتنی بر ارزش تمایزات فردی در سه بعد است و ارزش طبقه محصول را در نظر نگرفته است

منابع

- 1- Addis, M., M. B. H. (2001); "On the conceptual link between mass customisation: An explosion of subjectivity," *Journal of Consumer Behaviors*, Vol. 1 ,No.1
- 2- Bendapudi N., Robert P. L.(2003); "Psychological implications of customer participation in co-production;" *Journal of Marketing*, Vol. 67, January
- 3- Bloch P. H., Frederic F. B., Todd J. A.(2003) ;"Individual differences in the centrality of visual product aesthetics: Concept and measurement," *Journal of Consumer Research*,Vol. 29 ,No.4
- 4- Dove, R. (2001). Response Ability: The Language, Structure, and Culture of the Agile Enterprise.New York: John Wiley & Sons.
- 5- Fan H., Poole M. S.(2006) ;"What is personalization? Perspectives on the design and implementation of

پیشنهادهای کاربردی

- با توجه به اثر مثبت مشارکت مشتریان در مزایای وظیفه‌ای و نمادین بر ابعاد چاپکی مشتری می‌توان چنین پیشنهاد نمود که اگر مدیران جهت اجرای استراتژی سفارشی سازی انبوه بتوانند بر اساس ابعاد تمایزات فردی که در مدل پژوهش ذکر شد بخش بندی از مشتریان مبتنی بر نیازهایشان انجام دهند؛ یعنی مشتریان به سه بخش مشتریانی که نیازبه بهینه سازی بالایی دارند، مشتریانی که نیاز به زیبایی محصول دارند و مشتریانی که نیاز به منحصر به فرد بودن دارند و مبتنی بر آن برای بخش اول مشارکت در مزایای نمادی برای بخش دوم و سوم مشارکت در مزایای نمادی محصول را طراحی نمایند می‌توانند به قابلیت چاپکی مشتری دست پیدا کنند.

- محصولات سفارشی سازی شده زمانی موفق تر خواهند بود که بر جنبه‌های تجربی و مشارکتی مشتری از دو بعد وظیفه‌ای و نمادی توجه کنند.

پیشنهادها برای پژوهش‌های آتی

- از آنجایی که در پژوهش حاضر شکل گیری قابلیت چاپکی مشتری تنها از منظر استراتژی سفارشی سازی انبوه مورد بررسی قرار گرفت پیشنهاد می‌شود در

- Reconceptualizing the Role of Information Technology in Contemporary Firms," *MIS Quarterly* (27:2), June, pp. 237-263.
- 11- Schwartz B.(2004); The paradox of choice: Why more is less ,NewYork :Harper.
- 12- Schwartz B., Andrew W., Sonja L., John M., Katherine W. , Darrin R. L.(2002);"Maximizing versus satisficing: Happiness is a matter of *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 83, No.5
- 13- Tian, K. T., William O. B., Gary L. H.(2001);"Consumers' need for uniqueness: Scale development and validation," *Journal of Consumer Research*,Vol. 28 ,No.1
- 14- Van Oosterhout, M.(2010)," Business Agility and Information Technology in Service Organizations", Erasmus University Rotterdam
- personalization in information systems"; *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce*,Vol. 16
- 6- Homburg, C., Grozdanovic, M., and Klarmann, M. (2007). "Responsiveness to Customers and Competitors: The Role of Affective and Cognitive Organizational Systems," *Journal of Marketing* (71:3), pp. 18-38.
- 7- Koch Hope ,(2010),"*Developing dynamic capabilities in electronic marketplaces: A cross-case study*",*Journal of Strategic Information Systems*, 19 .pp 28-38
- 8- Mason Alston J.,(2010), "Inside the Black Box: Investigating Agility As a Dynamic Capability For Sustaining a Competitive Advantage within Consulting Firms", Capella University
- 9- Roberts Nicholas,Grover varun.(2012)," *Leveraging Information Technology Infrastructure to Facilitate a Firm's Customer Agility and Competitive Activity: An Empirical Investigation*", *Journal of Management Information Systems* , Vol. 28, No. 4, pp. 231–269.
- 10- Sambamurthy, V., Bharadwaj, A., and Grover, V. (2003). "Shaping Agility through Digital Options:

Archive